

Het bronnenboek 'Opvoedingsondersteuning in ontmoeten' België

Door Ninja van der Honing
2015

Het bronnenboek 'Opvoedingsondersteuning in ontmoeten' is ontstaan naar aanleiding van het project 'Ontmoeten als vorm van opvoedingsondersteuning'. Het project is uitgevoerd in de provincie Vlaams-Brabant in België, in samenwerking met de Katholieke Universiteit in Leuven. In het project is in tien gemeenten onderzoek gedaan naar projecten of initiatieven die bijdragen aan het stimuleren van ontmoetingen tussen ouders. Hierbij moest de nadruk worden gelegd op het creëren van sociale netwerken en het thema 'opvoeding' bespreekbaar maken tussen ouders onderling. Deze projecten en initiatieven zijn gebundeld en ontwikkeld tot een bronnenboek, waarin 25 projecten zijn beschreven als inspirerend voorbeeld op het gebied van het creëren van een ontmoetingsplaats voor ouders. Op deze manier probeerde het project een bijdrage te leveren aan het uitwerken, faciliteren en ondersteunen van bestaande en nieuwe initiatieven. Het bronnenboek is een reactie op het huidige aanbod van opvoedingsondersteuning, waarbij vaak de nadruk ligt op advies en informatievoorziening in een formele setting. Hierdoor wordt opvoedingsonzekerheid opgevat als een tekort en iets wat opgelost moet worden. Het bronnenboek laat een andere invulling van opvoedingsondersteuning zien, door de nadruk te leggen op ontmoetingen tussen ouders. Opvoeden wordt bij de voorbeelden in het bronnenboek gezien als 'gewone' activiteit, die deel uit maakt van het dagelijks leven van ouders en kinderen.

In totaal zijn er 25 initiatieven opgenomen in het bronnenboek, die allemaal te maken hebben met 'Ontmoeten als vorm van opvoedingsondersteuning'. Deze initiatieven verschillen erg van elkaar. Er zijn voorbeelden in het boek waarbij het thema opvoeden duidelijk naar voren komt, bij andere lijkt opvoeden ver van de activiteit af te staan. Sommige voorbeelden zijn gericht op een specifieke doelgroep, andere weer niet. Soms gaat het om een eenmalig initiatief, maar er zijn ook voorbeelden van structurele ontmoetingen tussen ouders. Deze verscheidenheid laat duidelijk zien dat het creëren van ontmoetingsplaatsen op veel verschillende manieren succesvol kan zijn. Het bronnenboek kan gezien worden als een soort 'knutselboek'. Het laat succesvolle voorbeelden zien, maar de voorbeelden dienen niet klakkeloos overgenomen te worden. De voorbeelden dienen als inspiratie en er kan 'geknutseld' worden met de voorbeelden om ze passend te maken in de eigen situatie.

Twee voorbeelden uit het bronnenboek zijn het atelier 'Da's pas koken!' in Tienen en de openluchtfilms in Zemst. Het atelier 'Da's pas koken' is in 2010 ontstaan nadat de jeugddienst in Tienen een kookworkshop voor vaders en zonen had georganiseerd. Deze activiteit was een zodanig succes dat er inmiddels geregeld workshops worden georganiseerd voor vaders en zonen. Het idee voor een mannen kookworkshop is ontstaan omdat er veel activiteiten voor moeders en dochters werden georganiseerd, maar geen activiteiten voor vaders en zonen. Bovendien is koken een populaire bezigheid onder zowel volwassenen als kinderen. Deze kookworkshop is een mooi voorbeeld van een ontmoetingsplek creëren. De activiteit heeft niet direct iets te maken met opvoeding, maar heeft toch een pedagogische insteek. Het gaat niet zozeer om het koken, maar meer om het samenzijn, samen bezig zijn en samen iets ondernemen. Tijdens de kookworkshop is het even 'mannen onder elkaar'. Voor de vaders en zonen is dit een mogelijkheid om eens iets met elkaar te doen en ze kunnen daarbij aan elkaar laten zien dat ze dat belangrijk vinden. Bovendien biedt de kookworkshop de mogelijkheid om andere vaders en zonen te ontmoeten. De openluchtfilms in Zemst is een ander voorbeeld van het creëren van een laagdrempelige ontmoetingsplek voor ouders en kinderen. De cultuurdienst in Zemst vertoont daar, in samenwerking met de gemeente, in de zomermaanden verschillende openluchtfilms. De films zijn voor zowel volwassenen als kinderen en worden vertoond op een marktplein, grasveld of schoolplein. De gemeente voorziet de locatie van een aantal stoelen, maar de buurtbewoners kunnen ook zelf hun eigen stoelen

meenemen. Tijdens de films kan eten en drinken worden gekocht. Ook deze activiteiten heeft niet een directe link met opvoeding of opvoedingsondersteuning. Toch kan dit wel gestimuleerd worden door de keuze van een film. Er kan gekozen worden voor een film met een pedagogisch thema of een thema uit de actualiteit, waarover na afloop van de film gediscussieerd kan worden. Het opvoeden kan ook helemaal worden losgelaten om zodoende de focus te leggen op het ontmoeten en het samen komen van buurtgenoten. Kijken naar een film is een ontspannende activiteit die een breed publiek aan kan trekken. Mensen hebben tijdens de film de mogelijkheid om contact te vermijden door zich gewoon op de film te concentreren, maar voor wie dat wil is er ook ruimte voor contact en gesprekken met buurtgenoten. Dit contact is heel vrijblijvend en laagdrempelig, er hoeven niet direct diepgaande en duurzame relaties uit te ontstaan. Toch biedt dit wel de mogelijkheid om buurtgenoten vaker te zien en elkaar te leren kennen.

Bovenstaande initiatieven laten zien dat de voorbeelden in het bronnenboek vaak laagdrempelige activiteiten zijn waarbij het echt gaat om het ontmoeten. Door deze ontmoetingen te creëren ontstaat er ruimte om met elkaar te praten en elkaar te leren kennen en in die ontmoetingen kan er iets gebeuren dat (opvoedings)ondersteunend is.

1. Waarom een goede praktijk?

Het bronnenboek is samengesteld door de universiteit van Leuven in samenwerking met de provincie Vlaams-Brabant. De 25 voorbeelden zijn door de onderzoekers gekozen omdat het inspirerende initiatieven zijn wat betreft het creëren van ontmoetingsplekken voor ouders en kinderen. Gedurende het onderzoek zijn door de onderzoekers gesprekken gevoerd met de lokale coördinator opvoedingsondersteuning* van alle gemeenten in Vlaams-Brabant om zo een inventarisatie te krijgen van initiatieven van opvoedingsondersteuning per gemeente. Ook een twee maandelijks denktank en andere contacten binnen de gemeenten hebben geleid tot de samenstelling van de 25 voorbeelden. Het feit dat het bronnenboek is samengesteld door een onafhankelijke partij, de universiteit van Leuven, laat zien dat de 25 voorbeelden ook echt goede praktijken zijn. Daarnaast wordt in het onderzoeksrapport gedetailleerd beschreven hoe de onderzoekers zijn gekomen tot deze 25 voorbeelden. In het bronnenboek staat bovendien elk initiatief duidelijk omschreven met daarbij een contactpersoon voor verdere informatie. Dit zorgt ervoor dat een buitenstaander de mogelijkheid heeft om zich verder te verdiepen in elke goede praktijk. Wat misschien nog wel zorgt voor een grotere toepasbaarheid van het bronnenboek is dat de auteurs ook vermelden hoe dit bronnenboek gebruikt dient te worden. Zij benadrukken dat het niet klakkeloos overgenomen dient te worden, maar dat het voorbeelden zijn ter inspiratie waar aan 'geknutseld' mag worden. Het bronnenboek laat verder zien dat er vele mogelijkheden zijn om ontmoetingen te creëren tussen ouders en dat dit slechts een aantal (goede) voorbeelden zijn. De auteurs geven dan ook aan dat de mogelijkheden eindeloos zijn om dit te doen. Dit idee van ontmoetingen creëren heeft dan ook zeker een duurzaam karakter, iets wat een goede praktijk kenmerkt.

2. Waarom een goede preventieve en omgevingsgerichte praktijk?

1. Aansluiten bij de leefsituatie, leefstijl, leefomgeving van buurtbewoners om hun eigen kracht te kunnen gebruiken

De initiatieven binnen het bronnenboek zijn erg divers, maar hebben als overeenkomst dat ze mensen samenbrengen. Deze samenkomst van mensen leidt tot een versterking van het sociaal netwerk van buurtbewoners en de sociale cohesie in een buurt. Doordat deze ontmoetingen direct of indirect met opvoeden te maken hebben is een logisch gevolg dat buurtbewoners hierbij van elkaar gaan leren. Door met elkaar in gesprek te gaan of deel te nemen aan activiteiten, leren de buurtbewoners van elkaar en vergroten zij zo hun eigen kracht.

Laagdrempeligheid

De grote kracht van het bronnenboek is het laagdrempelige karakter van de initiatieven. Ouders worden op een laagdrempelige manier samengebracht. Het thema opvoeden (en de bijbehorende problemen) staat niet centraal, maar het samen komen van ouders en kinderen. Dit zorgt ervoor dat de stap om te komen of om ergens aan deel te nemen minder groot is. Zo staat bij het atelier 'Da's pas koken!' het thema koken centraal, een thema dat geliefd is bij zowel ouders als kinderen. Omdat dit thema zowel vaders als zoons aanspreekt, is de stap niet erg groot om deel te nemen. Dit is ook terug te zien bij de openluchtfilms in Zemst. Een film kijken is een activiteit die veel ouders en kinderen aanspreekt en waar dus ook veel mensen op af komen. Het kijken van een film is verder heel vrijblijvend en mensen worden niet 'gedwongen' om contact met elkaar te hebben. Zo kan je er voor kiezen om alleen de film te kijken, maar

je kunt ook iets eerder komen om eerst even een praatje te maken. Dit contact is overigens ook laagdrempelig, want een praatje met de buurvrouw betekent niet dat je direct een intensieve relatie moet onderhouden.

Het samenkomen van ouders en kinderen heeft de nadruk bij de activiteiten in het bronnenboek. Hierdoor is de stap om deel te nemen aan de activiteiten minder groot voor ouders. Het opvoeden staat minder centraal, hoewel het in een aantal initiatieven wel aanwezig is of kan worden gestimuleerd. Toch ligt hier niet de nadruk op een problematische opvoedsituatie, maar om het 'gewone' opvoeden. Tijdens de ontmoetingen kunnen ouders praten over de alledaagse dingen van het opvoeden. Ze kunnen hier ervaringen over uitwisselen en tips van elkaar krijgen. Opvoeding wordt in de initiatieven niet gezien als problematisch, maar als iets waar ouders met elkaar over kunnen praten. Deze insteek draagt zeker bij aan de laagdrempeligheid.

2. Versterken van de sociale cohesie

De activiteiten die georganiseerd worden zijn er allemaal op gericht om ontmoetingsplaatsen te creëren tussen ouders. Door de activiteit hebben de ouders een plek om elkaar te ontmoeten en met elkaar te praten. Hierdoor leren ouders in de buurt elkaar kennen en wordt de onderlinge sociale cohesie versterkt. De activiteiten die georganiseerd worden zijn passend voor ouders en/of voor kinderen. De openluchtfilms in Zemst zijn bijvoorbeeld bedoeld voor de hele buurt. Een film kijken trekt een zeer heterogene groep aan: veel mensen houden van films kijken en daarom komen ook veel mensen naar de activiteit toe. Ook zijn er andere activiteiten in het bronnenboek die zich richten op de buurt en bevorderen van het contact tussen buurtbewoners. Zo kan er in Tienen de 'Feestmobiel' geleend worden voor een buurtfeest en krijgen nieuwe bewoners daar een welkomstpakket en rondleiding door de stad. Het mooie van al deze ontmoetingen is dat het voor de buurtbewoners vrijblijvend is en dat elke buurtbewoner zelf kan kiezen in hoeverre hij of zij mee wil doen. Het versterken van de sociale cohesie gebeurt op deze manier eigenlijk ongemerkt en heel natuurlijk.

Buurtactiviteiten organiseren afgestemd op de buurtbewoners

In het bronnenboek wordt meerdere malen benadrukt dat het bronnenboek niet is ontwikkeld om bepaalde activiteiten of initiatieven in zijn geheel over te nemen en uit te voeren op een andere plek. Er wordt benadrukt dat het bronnenboek bedoeld is om ideeën op te doen en vervolgens na te gaan denken welke elementen daarvan toepasbaar zouden kunnen zijn op een andere locatie. Op deze manier draagt het bronnenboek dus bij aan activiteiten die afgestemd worden op de buurtbewoners. Het vertonen van openlucht films kan bijvoorbeeld niet aanslaan als er vlak bij een goed lopende bioscoop is. Door enkele aanpassingen te doen, bijvoorbeeld door de bioscoop erbij te betrekken of door iets anders te organiseren, kun je de kracht van de activiteit toch behouden.

3. Mobiliseren en vergroten van sociaal netwerk

Tijdens de laagdrempelige ontmoetingen hebben ouders de mogelijkheid om andere ouders te leren kennen. Het atelier 'Da's pas koken!' is een mooi voorbeeld waarin het sociaal netwerk van een ouder wordt vergroot. Tijdens de workshop is het even 'mannen onder elkaar' en hebben vader en zoon de tijd om samen bezig te zijn en samen tijd door te brengen. Deze tijd samen zorgt in de meeste gevallen voor een sterkere band onderling. Bovendien hebben zowel vaders als zoons de mogelijkheid om hun sociaal netwerk te vergroten, omdat er ook andere vaders en zoons meedoen aan de workshop. Ook in de overige initiatieven is er voor ouders de mogelijkheid om hun sociaal netwerk te vergroten. Tijdens de ontmoetingen kunnen zij andere ouders leren kennen. Sommige van deze ontmoetingen zijn structureel en zorgen voor een langdurig 'georganiseerd' contact. Andere voorbeelden, zoals de openluchtfilms, zijn eenmalig en wat meer vrijblijvend. Wel geldt dat bij alle voorbeelden in het bronnenboek er de mogelijkheid is om met andere ouders in contact te komen en om het sociaal netwerk te vergroten.

4. Aanwezig zijn in de buurt en contact leggen met buurtbewoners om risicosituaties/ontwikkelingen binnen de buurt te kunnen signaleren

Veel activiteiten uit het bronnenboek zijn ideale activiteiten om als professional in contact te komen met buurtbewoners. Het zijn laagdrempelige activiteiten waar verschillende soorten mensen op af kunnen komen en waar het goed mogelijk is om te polsen wat er speelt in de buurt. Door hierbij als professional aanwezig te zijn kom je

automatisch in contact met buurtbewoners. De buurtbewoners leren de professional kennen en weten waar ze hem of haar kunnen vinden. Op deze manier kunnen nieuwe ontwikkelingen of risicosituaties in de buurt vroegtijdig worden gesignaleerd.

Via het bijwonen van informele bijeenkomsten in de buurt op de hoogte blijven van risico situaties in de buurt en rondom buurtbewoners

Op het moment dat er informeel contact is tussen de buurtbewoners, zowel onderling als met de professional, zal er snel duidelijk worden welke zaken er spelen in de buurt. Door bijvoorbeeld aanwezig te zijn bij de openluchtfilm, kunnen nieuwe contacten ontstaan. Hierbij kunnen risicosituaties en nieuwe ontwikkelingen snel worden gesignaleerd.